

УДК 371.132:37.03 + 378.016:694

ІНТЕРАКТИВНА МОДЕЛЬ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Лалак Н.В.

У статті висвітлюються позитивні аспекти інтерактивної моделі навчання та розкриваються труднощі їх застосування у навчально-виховному процесі в умовах університету.

Ключові слова: освітній процес, інтерактивна модель навчання, мотивація.

Формування пізнавальної активності студентів відносяться до числа найбільш актуальних проблем сучасної педагогічної науки і практики. Це зумовлено новими завданнями, які висунені сьогодні освітніми реформами перед викладачами вищої школи – готувати молоде покоління, яке глибоко пристосовується до стрімких змін, що відбуваються в світі, з активною позицією в життєвих обставинах, критичним, творчим мисленням, здатне до розуміння інших людей та співпраці, із зростаючою особистісною відповідальністю за свою самоосвіту, самовдосконалення та кар'єрний ріст.

Багато викладачів вищої школи сьогодні зіштовхуються з проблемою, що студенти мають низький показовий рівень, низьку активність у навчанні, не можуть чітко формулювати свої думки, не усвідомлюють необхідності в оволодінні новими знаннями та вміннями. З іншого боку, студенти відчувають потребу в активній діяльності, яка веде до надбання знань, розуміють, що без знань не можна успішно організувати життя, діяльність, правильно мислити, діяти. Ці тенденції вимагають змін стратегій освіти та навчання молодого покоління. Орієнтиром для сучасного навчання студентів є пошук засобів активізації навчально-пізнавальної діяльності, використовуючи різноманітні форми її організації та методичні підходи до освітнього процесу.

Через фахові публікації та власний педагогічний досвід у свідомість викладачів поступово закладається думка, що інтерактивні технології навчання створюють необхідні умови як для становлення і розвитку компетентностей студентів, так і для розвитку й виховання особистості активних громадян із відповідною системою цінностей. Крім того, інтерактивні технології навчання дають можливість подолати кризу мотивації навчання, яка стала головною проблемою останнього десятиліття.

Накопичений вже сьогодні в Україні та за кордоном досвід засвідчує, що інтерактивні технології навчання сприяють інтенсифікації навчального процесу та активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Це виявляється в необхідності:

- аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу й тому зробити засвоєння знань більш доступним;
- самостійно знаходити можливі ресурси для вирішення проблеми;
- виробляти стратегію досягнення цілей та планувати конкретні дії;
- навчитись формулювати власну думку, правильно її виражати, доводити власну точку зору, аргументувати й дискутувати;
- навчитись слухати іншу людину, поважати альтернативну думку;
- моделювати різні соціальні ситуації, збагачувати власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації і переживати їх;
- вчитись будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати

компроміси, прагнути діалогу;

- знаходити спільне розв'язання проблеми;
- розвивати вміння проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих задумів.

Переваги інтерактивного навчання спонукають науковців та викладачів до теоретичних узагальнень, накопичення досвіду, його застосування у процесі фахової підготовки студентів. Разом з тим аналіз науково-методичних джерел свідчить про відсутність однозначного погляду на природу інтерактивності як педагогічного явища.

Як показує огляд науково-методичних праць таких дослідників сучасних технологій навчання, як О.М.Пехота, Г.К.Селевко, М.В.Кларин, І.А.Зязюн, М.А.Хайрулдинов, О.І.Пометун та інших, серед різноманіття педагогічних технологій мало хто із науковців виокремлює інтерактивні технології. Як правило, дослідники розглядають їх у контексті особистісно-орієнтовних технологій.

Мета статті: з'ясувати труднощі, що виникають у процесі інтерактивного навчання студентів і окреслити можливі шляхи їх подолання.

Як свідчить аналіз науково-методичної літератури з досліджуваної проблеми та власний педагогічний досвід, ефективному застосуванню інтерактивних методів заважають певні обставини. Насамперед, це відсутність спеціальної теоретичної і практичної підготовки педагогічних кадрів до застосування інтерактивних методів, нерозробленість прикладних питань щодо організації інтерактивного навчання окремих дисциплін. Така ситуація спричинює плутанину в поняттях, їх підміну.

Разом з тим серйозною проблемою є подолання певних психолого-педагогічних стереотипів викладачів у відносинах «студент-викладач», набутих ними під час роботи у традиційній моделі навчання. Можливо, причина цього явища в тому, що поширення інтерактивного навчання відбувається без проходження кожним викладачем тренінгового навчання у спеціально підготовлених тренерів-викладачів, оскільки за словами О.І.Пометун, «всі спроби самостійного опанування технологіями «за книжками» або шляхом навчання у невідготовлених розробниками інновації викладачів призводять до викривлення ідей та втрати ефективності досвіду» [5]. Тому нагальною потребою в процесі використання інтерактивного навчання в сучасній освіті є посилення теоретичних і практичних розробок із проблеми, осмислення структури інтерактивного навчання, його змісту щодо окремих навчальних дисциплін, охоплення спеціальним тренінговим навчанням на зразок «Intel. Навчання для майбутнього» широкого кола педагогічних працівників.

На сьогодні в навчальному процесі активно використовуються різні інтерактивні методи – «Мозкова атака», аналіз ситуації, симуляції, дебати, дискусія, ділові ігри. «Мікрофон», метод передбачень, гронування, кейси тощо. Інтерактивне навчання здійснюється, коли всі студенти залучаються до процесу самостійного здобуття нових знань. При цьому значно більша частина заняття відводиться для роботи у парах та групах, що дозволяє студентам вчитися один у одного. У зв'язку з цим перед викладачем постають такі завдання:

- правильно об'єднати студентів у групи (за рівнем знань, інтересами, темпераментом);
- залучити до активної групової роботи всіх учасників коман-

ди, стимулювати їх до обміну думками, пошуку та обґрунтування альтернатив, прийняття рішення;

- унеможливити дублювання та копіювання роботи учасників однієї групи учасниками іншої;
- об'єктивно оцінити роботу та успішність кожного учасника команди.

Надзвичайно важливою є здатність викладача створити ефективну навчальну ситуацію, розподілити ролі, організувати діалог, дискусію, яка орієнтована на досягнення соціальної та професійної компетентності. Не менш суттєвим є вміння спроектувати цю роботу в такий спосіб, щоб запропоновані форми навчання не стали жорстко нав'язаними схемами, а враховували потреби і запити учасників навчального процесу, були результатом розумного компромісу між достатньо різними іноді інтересами студентів і викладача.

При цьому важливо дотримуватися визначених Г.О.Сиротенко умов підвищення ефективності навчання дорослих: «враховувати мотиви навчання, створити позитивну атмосферу навчального процесу, використовувати суб'єктивний досвід студентів, створювати ситуації успіху, демонструвати можливість використання набутих знань у практичній діяльності, використовувати різноманітні методи навчання, форми організації навчального процесу» [4, с.29] приводу останньої умови варто зазначити, що О.Пометун та Л.Пироженок застерігають від бездумного захоплення «іграми заради самих ігор» і пропонують «на одному занятті використовувати одну (максимум дві) інтерактивну вправу, а не їх калейдоскоп» [3, с.18], адже використання інтерактивних технологій у навчальному процесі не повинно бути самоціллю, а лише засобом підвищення його ефективності. Разом з тим необхідним чинником такого навчання вважаємо дотримання принципу систематичності в застосуванні інтерактивних технологій. Такої ж думки і Л.Кратасюк, яка зазначає, що «важливо в навчально-виховному процесі передбачити системне використання інтерактивних методів навчання, досягаючи на кожному з етапів пізнання раціонального співвідношення парної, групової та самостійної діяльності.

Спостереження за навчальним процесом та дані опитувань викладачів дозволяють дійти висновку, що найпоширенішими труднощами у процесі організації парної та групової роботи є:

- недостатня підготовка студентів, їх неготовність працювати самостійно, брати відповідальність за власну навчальну діяльність;
- реалізація індивідуального підходу;
- оцінювання внеску кожного.

Як оцінити роботу студентів: індивідуально чи групи в цілому? За якими критеріями? Методисти пропонують використовувати

різні форми оцінювання: самооцінювання, взаємооцінювання, вербальне оцінювання, оцінювання в балах, з використанням діагностичних карток за певними критеріями, зокрема:

- за активність;
- за оригінальність ідей;
- за правильність прогнозів та пропозицій;
- за кінцеве командне завдання.

Не менш важливим фактором в організації інтерактивного навчання є і матеріальне обладнання аудиторії, що, за словами Г.О.Сиротенко, може сприяти або заважати активному навчанню [1, с.23]. Універсальною вважається форма «П», проте, як свідчить досвід, за такого розташування меблів важко створити умови для групових форм роботи. Тож при застосуванні того чи іншого інтерактивного методу необхідно враховувати і особливості облаштування навчальної аудиторії.

Висновки. Наблизитись до розв'язання цих та інших проблем можливо лише на основі органічного поєднання інноваційних підходів і технологій із класичними методами викладання, інтеграції найкращого вітчизняного і зарубіжного досвіду, адже, на думку вітчизняних науковців, ніякі інтерактивні методи не замінять чорної дошки, на якій професор білою крейдою випишуватиме прописні істини. Разом з тим для підвищення якості фахової підготовки студентів надзвичайно важливо у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів використовувати різноманітні інтерактивні методи, що дозволяють створити ситуації, включаючись у які студенти оволодівають мистецтвом швидко та ефективно розв'язувати навчально-методичні завдання у співпраці, удосконалюють культуру спілкування, розвивають критичне мислення, набувають навичок самостійного здобуття та передавання своїх знань іншим. А це є необхідним для сьогодення, оскільки актуальним є питання про конкурентоспроможність фахівців в умовах ринкової економіки. Така організація фахової підготовки сприяє кращому формуванню технологічної, предметної та комунікативної компетенції студентів, адже студенти навчаються краще, коли їм цікаво і вони відчувають свої успіхи в опануванні знань. Вдале застосування інтерактивного навчання підсилює викладацькі прийоми, підвищує здатність реагувати на індивідуальність студентів.

У перспективі передбачається широке впровадження у навчально-виховний процес вищих навчальних закладів інтерактивної моделі навчання студентів, яка вимагає від викладачів реалізації певних педагогічних умов:

- організація навчального процесу як багатосторонньої, партнерської, інтенсивної комунікації;
- сприятлива, позитивна психологічна атмосфера в групі;
- спеціальна організація навчального простору.

Література

1. Кратасюк Л.М. Інтерактивні методи навчання: Розвиток комунікативних і мовленнєвих умінь / Людмила Миколаївна Кратасюк // Дивослово. – 2004. – №10. – С.2-11
2. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: Навчальний посібник / [Гончаренко С.У., Олійник П.М., Федорченко В.К. та ін.]; За ред. С.У.Гончаренка, П.М.Олійника. – К.: Вища школа, 2003. – 323 с.
3. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання / Олена Іванівна Пометун. – К., 2007. – 142 с.
4. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний посібник / О.Пометун, Л.Пироженок. – К.: А.С.К., 2004. – 192 с.
5. Сиротенко Г.О. Шляхи оновлення освіти: Науково-методичний аспект. Інформаційно-методичний збірник «Шляхи оновлення освіти» / Григорій Олексійович Сиротинко. – Х.: Основа, 2003. – 96 с.

Лалак Н.В.

Интерактивная модель обучения студентов: проблемы и перспективы

В статье описываются положительные аспекты интерактивной модели обучения и раскрываются трудности их применения в учебно-воспитательном процессе в условиях университета.

Ключевые слова: образовательный процесс, интерактивная модель обучения, мотивация.

Lalاک N.V.

Interactive model of teaching students: problems and prospects

The author of the article has considered the positive aspects of interactive teaching and has outlined the difficulties of its application into educational process of the university.

Key words: educational process, interactive teaching process, motivation.